

Матвійчук Андрій Васильович

*Кандидат політичних наук, заступник генерального директора
з науково-технічної роботи,*

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0003-4051-2484>

e-mail: matvijchuk@nas.gov.ua

САМОВРЯДУВАННЯ ЯК КОРЕЛЯТ ДЕМОКРАТИЧНОСТІ

Резюме

У статті здійснено системний аналіз категорії самоврядування в контексті сучасної демократичної теорії. З'ясовано ознаки демократичного самоврядування та проаналізовано теорії самоврядування: локалізм, децентралізація влади, політична автономія, принцип субсидіарності. Продемонстровано, як розвиток самоврядування впливає на рівень демократичності суспільства.

Розглянуто самоврядування як політичний інститут, що забезпечує втілення народного суверенітету, легітимізацію влади, а також сприяє формуванню активної громадянської участі та демократичної політичної культури. З опорою на теоретичні напрацювання Ж.-Ж. Руссо, Дж. Локка, Ю. Габермаса, Дж. Коена, А. Гутман та інших авторів обґрунтовано, що самоврядування виступає не лише як адміністративна децентралізація, але й як механізм публічної участі, який забезпечує прозорість, підзвітність і легітимність демократичного врядування.

Окрему увагу приділено теорії субсидіарності та концепції багаторівневого управління, що набули особливої актуальності в умовах європейської інтеграції. Визначено, що ефективність самоврядних практик тісно залежить від рівня політичної культури, громадянської компетентності та інституційної спроможності. Здійснено порівняльний аналіз самоврядних практик та індекс демократичності у різних країнах. У критичному ключі проаналізовано виклики функціонування місцевого самоврядування, зокрема популізм, клієнтелізм та недостатність ресурсної автономії.

Узагальнено, що самоврядування в демократичній державі не є периферійним елементом, а становить ключовий корелят демократичності, що забезпечує сталий розвиток інституцій демократії та політичної участі.

Ключові слова: самоврядування, демократія, політична участь, політична децентралізація, легітимність, публічна влада.

Вступ

В умовах зростаючої глобальної політичної поляризації та поширення авторитарних тенденцій в окремих регіонах світу, питання демократичної зрілості політичних систем набуває особливої ваги. Самоврядування, як одна з ключових ознак функціональної демократії, відіграє центральну роль у забезпеченні участі громадян в управлінні державними справами на локальному рівні. Самоврядування виступає важливим елементом політичної архітектури демократичного суспільства [1]. У сучасній політичній науці зростає інтерес до вивчення кореляції між ступенем розвиненості місцевого самоврядування та загальним рівнем демократичності політичної системи. Це зумовлено зростанням ролі локальних спільнот як суб'єктів публічного управління, а також поширенням глобального тренду на децентралізацію. За словами Джона Стюарта Мілля, «найкраща школа для справжньої демократії — це практика самоврядування» [2, р. 17]. Відповідно, питання самоврядування не можна зводити виключно до адміністративної категорії — воно є показником ступеня участі громадян у реалізації суверенітету. Успішність децентралізаційних реформ, ефективність політик субсидіарності та реальна участь громадян в ухваленні рішень — усе це стає критерієм якості демократії у XXI столітті.

Для України, яка одночасно проходить шлях демократизації та протистоїть зовнішній агресії, розвиток місцевого самоврядування є не лише внутрішньополітичним, а й безпековим пріоритетом. Саме тому вивчення самоврядування як корелята демократичності має теоретичну цінність і прикладне значення для формування стійкої політичної культури.

Мета статті: дослідити самоврядування як необхідний функціональний та ціннісний елемент демократичної політичної системи.

Методи дослідження

У дослідженні застосовано міждисциплінарний підхід, який поєднує методи: структурно-функціонального аналізу — для виявлення інституційних ролей самоврядування в політичній системі; порівняльно-правового методу — для співставлення практик децентралізації та громадської участі в різних країнах; системного аналізу — з метою вивчення взаємозв'язків між самоврядністю, рівнем довіри до влади та індексами демократії.

Застосування цих методів дозволило виявити залежність між рівнем розвиненості місцевого самоврядування та ступенем демократичності

політичного режиму. Крім того, порівняльний аналіз міжнародних індексів (EIU, Freedom House, OECD) надає емпіричне підтвердження теоретичних положень.

Результати дослідження

У політичній теорії самоврядування виступає не лише елементом адміністративної організації влади, а й категорією, що безпосередньо відображає якість демократії, рівень політичної участі та ефективність розподілу влади. Його інтерпретація варіюється в залежності від теоретичних шкіл і філософських традицій. У політологічному дискурсі виокремлюються кілька провідних підходів до розуміння сутності та функцій самоврядування: локалізм, децентралізацію, політичну автономію та принцип субсидіарності. Коротко нагадаємо про їх сутність.

1) Локалізм. Це — ідея, за якою публічна влада має реалізовуватись на рівні найближчому до громадян, у межах локальних спільнот. Самоврядні одиниці вважаються природними носіями влади. Алексіс де Токвіль наголошував, що саме місцеве самоврядування є школою свободи і відповідальності громадян: «Місцеві свободи, що виникають із потреб громади, є головною умовою політичної стабільності» [3, р. 287]. Така форма політичної організації, на думку Алексіс де Токвіль, який аналізує американський досвід у праці «Демократія в Америці» (1835), вважається найприроднішою для практики демократії наголошував: «Немає сильнішої опори для свободи, ніж незалежні громади. Вони є школою політичної освіти для громадян» [3, р. 114].

Цю ідею пізніше розвинув Мюррей Букчін у концепції муніципалістської демократії, де громада виступає осередком прямої політичної участі. Локальні громади є платформами прямої демократії [4].

Надалі ці ідеї знайшли своє відображення в практиці швейцарських комун (кантонів); муніципалітетів США з прямим виборним урядуванням; скандинавських громадських рад (neighbourhood councils). Із недоліків такого самоврядування критики відзначають наступні: можливий локальний партикуляризм; нерівний рівень ресурсного забезпечення в різних громадах.

2) Децентралізація влади — це передача повноважень і ресурсів від центральних органів влади до нижчих рівнів (територіальних громад, регіонів), що передбачає формальне визнання їхньої автономії в межах унітарної чи федеративної держави, що дозволяє забезпечити ефективність управління та підзвітність влади громадянам. Фрідріх Гаєк обґрунтовував децентралізацію як антипод, як спосіб обмеження централізованої бюрократії та як запоруку економічної та політичної свободи: «Лише розосередження влади дозволяє запобігти її

зловживанню» [5, р. 409]. Г. Ф. Сміт розглядав децентралізацію як функціональний розподіл відповідальності в межах політичної системи.

Наглядними прикладами реалізації є Реформа децентралізації в Україні (2014 — 2020); італійські регіони з окремими статутами; адміністративна децентралізація у Франції (*déconcentration* vs. *décentralisation*) тощо.

Вадами децентралізації може бути: чинник конкуренції юрисдикцій; ризик «симуляції» децентралізації без реальної передачі повноважень (фасадна децентралізація).

3) Політична автономія. Політична автономія передбачає надання певним територіальним, етнічним чи історико-культурним одиницям особливого правового статусу, який дозволяє їм самостійно реалізовувати низку функцій державного управління. Це форма асиметричної децентралізації, властива як федераціям, так і деяким унітарним державам.

Ключовими джерелами такого підходу є: теорії федералізму (Дж. Медісон), в яких автономія гарантує баланс між єдністю держави та повагою до різноманіття [6]; моделі асиметричної автономії (А. Степан) в яких політичний теоретик визначав автономію як «механізм інтеграції в межах демократії, а не розколу» [7, р. 19]; ідеї національно-культурної автономії (А. Бауер, О. Шпет — у Східноєвропейському контексті поч. ХХ ст.).

Як приклад політичної автономії зазначимо: Каталонія (Іспанія); Гонконг (до 2020 р.); Гагаузія (Молдова).

Серед недоліків зазначимо наступне: баланс між унітарністю держави та гнучкою автономією є складним і крихким; може спричинити політичний сепаратизм.

4) Принцип субсидіарності (від лат. *subsidiarius* — допоміжний) означає, що кожен рівень влади має виконувати лише ті функції, які не можуть бути ефективно реалізовані нижчими рівнями. Це політико-правовий принцип, за яким повноваження повинні виконуватись на найнижчому можливому рівні, здатному ефективно їх реалізувати. Вищий рівень втручається лише у випадку неспроможності нижчого. Сформульований у соціальному вченні Католицької Церкви [8], цей принцип став основою політичного устрою Європейського Союзу. У статті 5 Договору про ЄС зазначено: «Союз діє лише в тих сферах, де цілі не можуть бути досягнуті державами-членами самостійно» [9, р.191].

Такий принцип знайшов застосування у: Конституційній практиці Німеччини та Австрії; розподілі соціальних функцій у Скандинавських країнах; у розподілі повноважень між країнами Є. С. Однак і такий принцип, як відзначають дослідники, має свої слабкі сторони, оскільки: нерідко важко визначити «оптимальний» рівень реалізації конкретної політики;

можливе політично маніпулятивне використання, адже центральна влада може обґрунтовувати невтручання без реальної ефективності нижчих рівнів (див. Таблицю 1 — укладено автором на основі праць Tocqueville, Bookchin, Hayek, Smith, Madison, Stepan, Bauer та ін.)

Порівняльна таблиця теорій самоврядування

Усі чотири концепції — локалізм, децентралізація, автономія та субсидіарність — формують теоретичний каркас сучасного розуміння самоврядування як політичної інституції. Їх об'єднує визнання важливості розподілу влади, наближення до громадян, гнучкості державного устрою і необхідності збереження політичної цілісності. Розуміння цих концепцій критично важливе для аналізу демократичності державної системи. У сучасному демократичному світі ефективне самоврядування спирається не на одну теорію, а на їх комплементарне поєднання, адаптоване до конкретних політичних і соціокультурних умов.

Самоврядування як індикатор демократичної зрілості політичної системи. Місцеве самоврядування є однією з ключових форм втілення ідеї народовладдя в умовах сучасної демократичної держави. У цьому контексті воно виступає не лише як адміністративний рівень управління, а як реальна інституціоналізація участі громадян у здійсненні публічної влади на місцевому рівні. Конституція України (ст. 7) визначає місцеве самоврядування як «право територіальної громади — жителів села, селища, міста — самостійно вирішувати питання місцевого значення» [10, с. 4]. Це положення узгоджується з Європейською хартією місцевого самоврядування, яка закріплює принцип, що «публічні справи мають вирішуватись найближче до громадян» [11, с. 7].

Таким чином, самоврядування трансформує демократію з абстрактного принципу в практику повсякденного політичного життя, забезпечуючи горизонтальні механізми комунікації між владою та громадою.

Один із важливих критеріїв демократичної зрілості політичної системи — це широта і реальність інструментів громадської участі. У межах самоврядних структур вони набувають конкретних форм:

- громадські слухання — механізм вивчення громадської думки перед прийняттям стратегічних рішень на рівні органу місцевого самоврядування;

- бюджети участі (партиципаторне бюджетування) — дозволяють громадянам безпосередньо впливати на розподіл частини бюджетних коштів. У Польщі, Німеччині, Бразилії цей інструмент використовується вже кілька десятиліть;

- місцеві референдуми — як форма прямої демократії, де громада ухвалює рішення з питань місцевого значення.

За даними Democracy Index 2023, одним із критеріїв вимірювання демократичного розвитку держав є саме «political participation», включаючи участь у місцевому самоврядуванні [12]. У державах з високим рівнем участі (Швейцарія, Швеція, Данія) рівень довіри до місцевої влади перевищує 70% [13].

У демократичному устрої самоврядування виконує функцію розосередження влади, що дозволяє уникати надмірної централізації та пов'язаних з нею зловживань. Через механізми децентралізації ресурси і повноваження делегуються на рівень громад, що створює умови для більш ефективного та підзвітного врядування. У цьому контексті самоврядність виступає як механізм стримувань і противаг централізованій владі.

Так, принцип субсидіарності, закріплений в установчих документах ЄС (зокрема, у статті 5 Договору про Європейський Союз), передбачає, що рішення мають ухвалюватися на найближчому до громадянина рівні, якщо неефективність нижчого рівня не є доведеною [14]. Це не тільки оптимізує управління, а й створює стримувальний фактор для потенційного авторитарного дрейфу.

В Україні проведення реформи децентралізації 2014 – 2020 рр. значно посилило вплив місцевого самоврядування. За оцінками Ради Європи, «децентралізація стала найуспішнішою з реформ в Україні» [15, р. 89]. Водночас залишаються виклики у частині фінансової незалежності громад та спроможності інституційної реалізації делегованих функцій.

Самоврядування як демократичний індикатор. Наукова думка визнає самоврядування не лише формою організації публічної влади, а й способом забезпечення політичної участі. Роберт Даль вважав, що демократичність можлива лише за умови «реальної участі народу в ухваленні рішень на всіх рівнях» [16, р. 392]. У цьому контексті місцеве самоврядування є корелятом демократичності – тобто змінною, яка перебуває в тісному взаємозв'язку з індексами демократії.

У світовій практиці існують декілька авторитетних індексів, які дозволяють здійснити порівняльний аналіз якості демократії, в тому числі – через призму самоврядування.

1) The Economist Intelligence Unit's Democracy Index. Цей індекс вимірює рівень демократії за п'ятьма параметрами: виборчий процес і плюралізм, функціонування уряду, політична участь, політична культура і громадянські свободи. Розділ «Political Participation» прямо стосується ролі самоврядних практик. «High levels of local autonomy and mechanisms for citizen involvement are essential components of participatory democracy» [17]. У 2023 році Швейцарія, Норвегія та Ісландія – країни з високим рівнем децентралізації – посіли топові місця в рейтингу.

2) *Local Autonomy Index*. Розроблений для аналізу місцевого самоврядування в країнах Європи, цей індекс враховує інституційну автономію, фінансову незалежність, адміністративну спроможність, політичну свободу місцевих органів. «Індекс демонструє тісний зв'язок між місцевою автономією та якістю демократії, особливо в Північній і Західній Європі» [18, р. 7].

3) *Worldwide Governance Indicators*. Індекс *Voice and Accountability* є релевантним, оскільки оцінює можливість громадян брати участь у виборі уряду, а також свободу слова, асоціацій, медіа. Самоврядування — частина цього процесу. У рейтингу *WGI 2022* року найбільші показники мали країни з сильною традицією самоврядування: Данія (95.7), Швеція (94.8), Швейцарія (94.3) [19].

Наведемо деякий порівняльний контекст Україна та приклади з Європи.

Швейцарія є один із найяскравіших прикладів демократичного самоврядування. Громадяни беруть участь у прийнятті рішень через численні референдуми на муніципальному рівні. Комунальна автономія — один із стовпів політичної культури.

Польща. Після реформи 1990-х років місцеве самоврядування отримало значні повноваження. У рейтингу *Local Autonomy Index* Польща демонструє високі показники, хоча останніми роками спостерігається централізаційна тенденція.

Україна. Процес децентралізації з 2014 року значно активізував розвиток територіальних громад. Проте, за оцінками *Council of Europe*, потребує ще інституційної стабільності, фінансової спроможності та захисту від політичного втручання. «Україна досягла помітного прогресу у формуванні структур місцевого самоврядування, однак сталість і демократичний нагляд залишаються ключовими викликами» [15, р. 6].

Отже, самоврядування є критичним індикатором демократичного розвитку суспільства. Міжнародні індекси підтверджують, що високий рівень місцевої автономії тісно пов'язаний з демократичною якістю політичного режиму. Україні варто посилювати політичну участь громадян на місцевому рівні, інституційні гарантії самоврядування, захист місцевої влади від централізації та політичного впливу.

Однак, в розвитку самоврядування в демократичних державах на сьогодні чекають значні виклики та ризики. Розвиток самоврядування як одного з індикаторів демократичної зрілості політичної системи нерозривно пов'язаний з цілою низкою викликів, які здатні як стимулювати, так і стримувати цей процес. Серед них можна виділити кілька ключових загроз: політична апатія або надмірна централізація; популізм і маніпуляції

з боку місцевих еліт; недостатня ресурсна база як бар'єр демократизації самоврядних інституцій.

У контексті повномасштабної агресії Російської Федерації проти України місцеве самоврядування стикається з безпрецедентними викликами, які впливають як на його функціонування, так і на довгостроковий розвиток:

- військова загроза та окупація територій;
- централізація рішень в умовах воєнного стану.
- вимушена релокація та кадрові втрати;
- зростання ролі міжнародної допомоги та ризик зовнішнього впливу;
- високий запит на безпеку, що відсуває участь громадян на другий план.

Проте водночас війна актуалізувала і роль самоврядування як ключової ланки надання послуг, евакуації, підтримки цивільного населення та забезпечення функціонування інфраструктури. У багатьох випадках саме громади стали опорою стійкості держави. «Місьцеве самоврядування продемонструвало надзвичайну адаптивність і здатність до мобілізації в умовах війни. Це підтверджує його ключову роль у системі демократичного врядування навіть під час кризи» [20, р. 9].

Таким чином, попри численні виклики, українське самоврядування продовжує залишатися важливою опорою демократії, а війна виявляє його потенціал і межі. У перспективі важливим завданням є збереження досягнень децентралізації після війни та перетворення самоврядування на інструмент відбудови й демократичного оновлення країни.

Висновки

Самоврядування не просто супутник, а умова та показник реальної демократичності суспільства. Розвинене самоврядування — це не лише елемент адміністративного устрою, а політична форма громадянського впливу, що зміцнює демократичну легітимність публічної влади.

Самоврядування в контексті демократичної теорії — це не лише інституційна форма, а й цивілізаційна практика демократії, що передбачає: участь громадян у прийнятті рішень; легітимізацію влади через прозорість і підзвітність; поглиблення демократичної політичної культури; реалізацію субсидіарності і наближення рішень до потреб громад. Це не лише прояв демократії, але й інструмент її сталого розвитку, що потребує постійного оновлення механізмів, здатних гарантувати справжню участь і ефективне управління. Якісними ознаками демократичного самоврядування є прозорість, відповідальність, інклюзивність.

Критичні теорії демократії вказують, що за певних умов самоврядування може бути інструменталізоване місцевими елітами: через популістські практики, маніпуляції, мережі клієнтелізму, що підриває його демократичну суть. Це створює виклики для забезпечення реальної, а не номінальної участі громади. Звідси пропозиції: робити акцент на політичну освіту громадян, інституційну сталість, законодавчу підтримку місцевої демократії.

Список посилань

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» №280/97-ВР від 21.05.1997. (Остання редакція). Київ: Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Mill, J. S. (1861). *Considerations on Representative Government*. London: Parker, Son, and Bourn. 305 p.
3. Tocqueville, A. de. (1835). *Democracy in America* (Vol. 1). London: Saunders and Otley. 460 p.
4. Bookchin, M. (1987). *The Rise of Urbanization and the Decline of Citizenship*. San Francisco: Sierra Club Books. 272 p.
5. Hayek, F. A. (1960). *The Constitution of Liberty*. Chicago: University of Chicago Press. 569 p.
6. Madison, J., Hamilton, A., & Jay, J. (1788). *The Federalist Papers*. (Edited by C. Rossiter, 1961). New York: New American Library. 688 p.
7. Stepan, A. (1999). Federalism and Democracy: Beyond the U.S. Model. *Journal of Democracy*, 10(4), 19 – 34.
8. Pius XI. (1931). *Quadragesimo Anno: Encyclical on Reconstruction of the Social Order*. Vatican City: Libreria Editrice Vaticana. 50 p.
9. European Union. (1992). *Treaty on European Union (Maastricht Treaty)*. Maastricht: European Union Publications. Official Journal, 191 p.
10. 10.Верховна Рада України. (1996). *Конституція України*. Київ: Парламентське видавництво. 63 с.
11. 11.Рада Європи. (1985). *Європейська хартія місцевого самоврядування*. Ратифікована Законом України від 15.07.1997 № 452/97-В. Р. Київ: Парламентське видавництво. 22 с.
12. The Economist Intelligence Unit. (2024). *Democracy Index 2023: Age of Conflict*. London: EIU. Retrieved from <https://www.eiu.com>

13. OECD. (2022). *Trust in Government: Evidence and Implications*. Paris: OECD Publishing. 126 p. <https://doi.org/10.1787/7cd5efc3-en>
14. European Union. (2012). Consolidated Version of the Treaty on European Union. *Official Journal of the European Union*, C326/13, Article 5.
15. Council of Europe. (2021). *Local Democracy in Ukraine*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. 92 p.
16. Dahl, R. A. (1989). *Democracy and Its Critics*. New Haven: Yale University Press. 397 p.
17. The Economist Intelligence Unit. (2023). *Democracy Index 2022: Frontline Democracy and the Battle for Freedom*. London: EIU. Retrieved from <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022/>
18. Ladner, A., Keuffer, N., & Baldersheim, H. (2019). Measuring Local Autonomy in 39 Countries (1990 – 2014). *Regional & Federal Studies*, 29(3), 321 – 357. <https://doi.org/10.1080/13597566.2019.1612641>
19. World Bank. (2022). *Worldwide Governance Indicators*. Washington, DC: World Bank. Retrieved from <https://info.worldbank.org/governance/wgi/>
20. Council of Europe. (2023). *Local and Regional Democracy in Ukraine: Monitoring Report*.
21. Strasbourg: Council of Europe Publishing. 102 p.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (1997). Law of Ukraine “On Local Self-Government in Ukraine” No. 280/97-VR of May 21, 1997 (latest version). Kyiv: Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Mill, J. S. (1861). *Considerations on Representative Government*. London: Parker, Son, and Bourn. 305 p.
3. Tocqueville, A. de. (1835). *Democracy in America* (Vol. 1). London: Saunders and Otley. 460 p.
4. Bookchin, M. (1987). *The Rise of Urbanization and the Decline of Citizenship*. San Francisco: Sierra Club Books. 272 p.
5. Hayek, F. A. (1960). *The Constitution of Liberty*. Chicago: University of Chicago Press. 569 p.
6. Madison, J., Hamilton, A., & Jay, J. (1788). *The Federalist Papers*. (Edited by C. Rossiter, 1961). New York: New American Library. 688 p.

7. Stepan, A. (1999). Federalism and Democracy: Beyond the U.S. Model. *Journal of Democracy*, 10(4), 19 – 34.
8. Pius XI. (1931). *Quadragesimo Anno: Encyclical on Reconstruction of the Social Order*. Vatican City: Libreria Editrice Vaticana. 50 p.
9. European Union. (1992). *Treaty on European Union (Maastricht Treaty)*. Maastricht: European Union Publications. Official Journal, 191 p.
10. Verkhovna Rada of Ukraine. (1996). *Constitution of Ukraine*. Kyiv: Parliamentary Publishing House. 63 p.
11. Council of Europe. (1985). *European Charter of Local Self-Government*. Ratified by the Law of Ukraine No. 452/97-VR of July 15, 1997. Kyiv: Parliamentary Publishing House.
12. The Economist Intelligence Unit. (2024). *Democracy Index 2023: Age of Conflict*. London: EIU. Retrieved from <https://www.eiu.com>
13. OECD. (2022). *Trust in Government: Evidence and Implications*. Paris: OECD Publishing. 126 p. <https://doi.org/10.1787/7cd5efc3-en>
14. European Union. (2012). *Consolidated Version of the Treaty on European Union*. Official Journal of the European Union, C326/13, Article 5.
15. Council of Europe. (2021). *Local Democracy in Ukraine*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. 92 p.
16. Dahl, R. A. (1989). *Democracy and Its Critics*. New Haven: Yale University Press. 397 p.
17. The Economist Intelligence Unit. (2023). *Democracy Index 2022: Frontline Democracy and the Battle for Freedom*. London: EIU. Retrieved from <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022/>
18. Ladner, A., Keuffer, N., & Baldersheim, H. (2019). Measuring Local Autonomy in 39 Countries (1990 – 2014). *Regional & Federal Studies*, 29(3), 321 – 357. <https://doi.org/10.1080/13597566.2019.1612641>
19. World Bank. (2022). *Worldwide Governance Indicators*. Washington, DC: World Bank. Retrieved from <https://info.worldbank.org/governance/wgi/>
20. Council of Europe. (2023). *Local and Regional Democracy in Ukraine: Monitoring Report*.
21. Strasbourg: Council of Europe Publishing. 102 p.

Andrii Matviichuk

*PhD in political science, deputy executive director
for scientific and technical development*

Vernadsky National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0003-4051-2484>

e-mail: matvijchuk@nas.gov.ua

SELF-GOVERNANCE AS A CORRELATE OF DEMOCRACY

Abstract

The article provides a systematic analysis of the concept of self-governance in the context of contemporary democratic theory. It identifies the features of democratic self-governance and examines related theories, including localism, decentralization of power, political autonomy, and the principle of subsidiarity. The study demonstrates how the development of self-governance influences the level of democracy in a society.

Self-governance is explored as a political institution that ensures the implementation of popular sovereignty, legitimization of power, and contributes to the development of active civic participation and a democratic political culture. Drawing on the theoretical contributions of J.-J. Rousseau, J. Locke, J. Habermas, J. Cohen, A. Gutmann, and others, the article argues that self-governance functions not only as administrative decentralization but also as a mechanism of public participation that promotes transparency, accountability, and the legitimacy of democratic governance.

Particular attention is given to the theory of subsidiarity and the concept of multilevel governance, which have gained special relevance in the context of European integration. The study finds that the effectiveness of self-governing practices is closely linked to the level of political culture, civic competence, and institutional capacity. A comparative analysis of self-governance practices and democracy indices across different countries is conducted. The article critically examines the challenges facing local self-governance, including populism, clientelism, and insufficient resource autonomy.

It is concluded that self-governance in a democratic state is not a peripheral element but a key correlate of democracy, ensuring the sustainable development of democratic institutions and political participation.

Keywords: self-governance, democracy, political participation, political decentralization, legitimacy, public authority.

Стаття надійшла до редакції 08.06.25

© Матвійчук А. В., 2025